

АНАЛИЗ

НА ФИНАНСОВИТЕ ПОТОЦИ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ С ОТПАДЪЦИТЕ

4.11. АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВИТЕ ПОТОЦИ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ С ОТПАДЪЦИТЕ

Въведение

Настоящият анализ е изготвен с цел да даде отговор на следните въпроси:

- Какви са тенденциите в разходите на общината за анализирания период по години – общо и по категории разходи, съгласно отчетите за изпълнението на план - сметката за дейностите по чл. 66 от ЗМДТ
- Кои са източниците и формите на финансиране на управлението на битовите отпадъци и относителният им дял, тенденции, сравнения

Информационна обезпеченост

Като методологична основа при извършването на анализа са ползвани данни от НПУО 2021 – 2028 г., наредби и решения одобрени от общински съвет Шумен, отчети на общината относно разходите за управление на отпадъците, разходи за управление на отпадъците, съгласно план-сметка за дейностите по чл. 66 от ЗМДТ.

4.11.1. Анализ на финансовите потоци по управление на дейностите с отпадъци

Съгласно НПУО 2021-2028 г. през периода 2008-2013 г. разходите за управление на отпадъците имат най-висок дял в общите разходи за опазване на околната среда в България като този дял непрекъснато нараства през анализирания период и изпреварват всички останали сектори на околната среда.

Преобладаващата част от разходите по управление на отпадъците в страната през този период се формират от оперативни разходи. В сравнение с другия голям сектор на опазването на околната среда – управлението на отпадъчните води, при управлението на отпадъците делът на инвестициите в общата структура на разходите през този период е сравнително нисък.

В тази връзка общата динамика на разходите за управление на отпадъците в страната се определя от нарастващите оперативни разходи на бизнеса и общините в резултат от усилията им за постигане на различните нормативни изисквания и цели, свързани с управлението на отпадъците и др.

1. Разходи за управление на отпадъците в абсолютна сума и на 1 жител, на тон отпадъци, тенденции

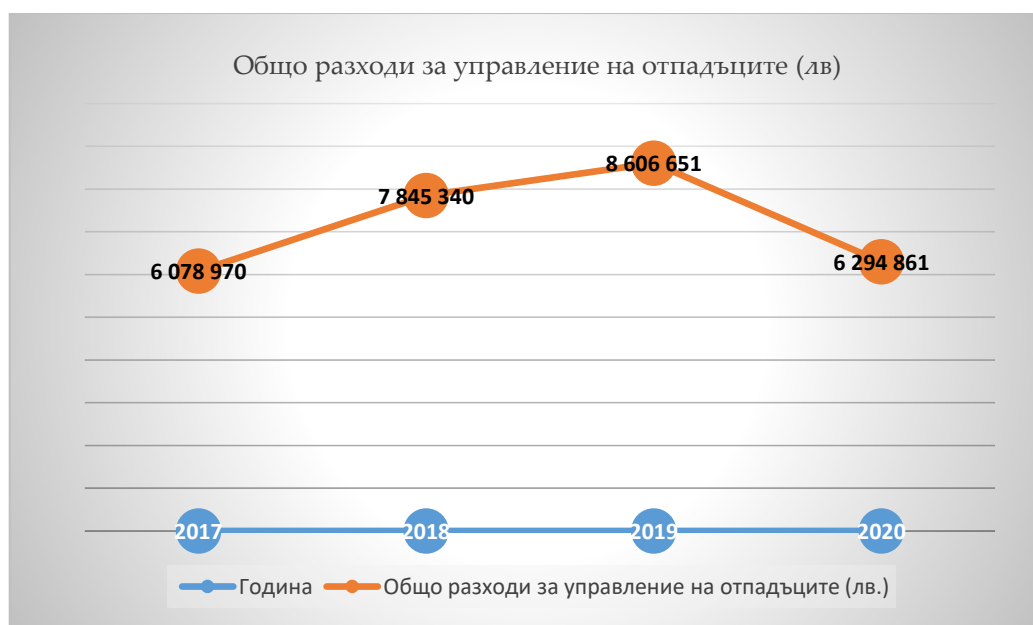
На база на представените отчети от община Шумен се изчисляват разходите за управление на отпадъците в абсолютна сума на един жител и на тон отпадък.

Таблица 1 Разходи за управление на отпадъците в абсолютна сума и на 1 жител, на тон отпадъци, тенденции

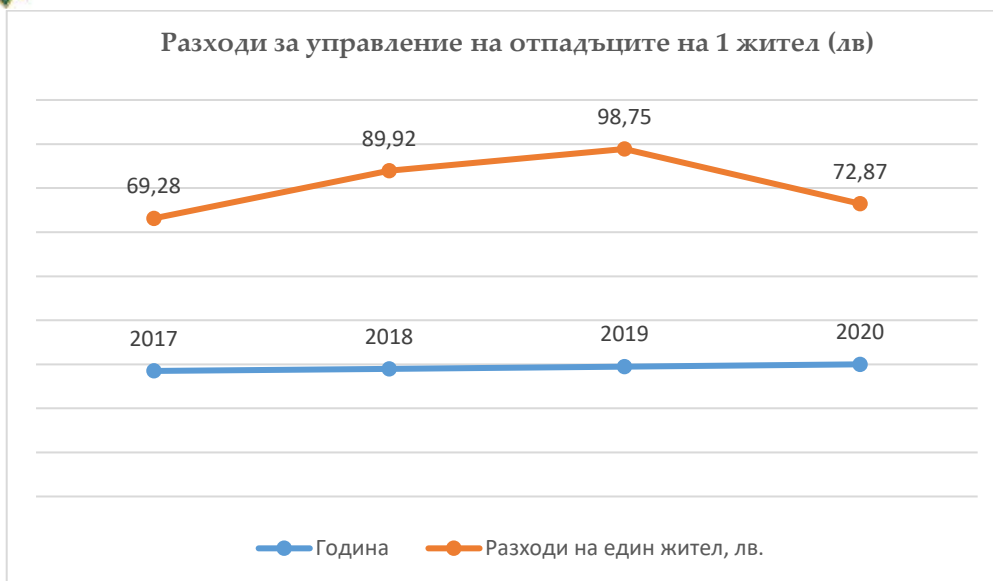
Година	2017	2018	2019	2020
Общо разходи за управление на отпадъците (лв.)	6 078 970	7 845 340	8 606 651	6 294 861
Брой жители	87 751	87 252	87 152	86 387
Разходи на един жител, лв.	69,28	89,92	98,75	72,87
Количество битови отпадъци (т)	28,19	31,47	31,31	28,79
Разходи на един тон отпадъци, лв.	215,62	249,31	274,86	218,62

Източник: Брой жители – НСИ, количество битови отпадъци: Годишни отчети към НСИ на община Шумен, собствени изчисления

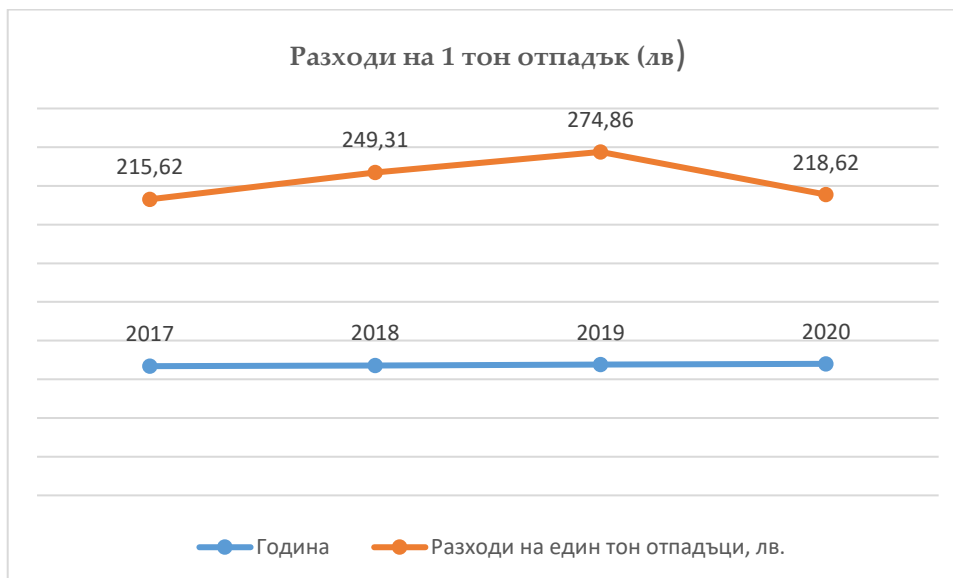
От представените данни в горната таблица за община Шумен, относно разходите за управление на отпадъците през периода 2017 – 2020 г. може да се направи изводът, че разходите се увеличават през 2018 г и 2019 г. спрямо тези през 2017 г, и бележат спад през 2020 г.

Фигура 1 Тенденция в разходите за управление на отпадъците

Фигура 2 Тенденция в разходите за управление на отпадъците на 1 жител

Фигура 3 Тенденция в разходите за управление на отпадъците на 1 тон отпадък

На база разработения Анализ на финансовите потоци в управлението на отпадъците в България към НПУО 2021-2028 г. относно направените оперативни разходи на един жител и на тон отпадък през 2018 г. правим следните изводи:

- Разходите за управление на отпадъците на един жител в община Шумен са по-ниски от средното за страната (95,91 лв./жител) и надвишават разходите за големи общини (50-100 хил. жители) – 71,24 лв./жител.
- Разходите на 1 тон отпадък в община Шумен надвишават средното за страната (143,97 лв./тон отпадък) и разходите за големи общини (50-100 хил. жители) – 131,12 лв./тон отпадък.

2. Разходи за управление на отпадъците по категории разходи съгласно план - сметката за дейностите по чл. 66 от ЗМДТ и предвид отчетите за изпълнението на тази план - сметка – за всяка година на периода 2018-2020 г. и общо за периода

В следващата таблица представяме общо изразходваните суми за периода 2018-2020 г. за управление на отпадъците от община Шумен

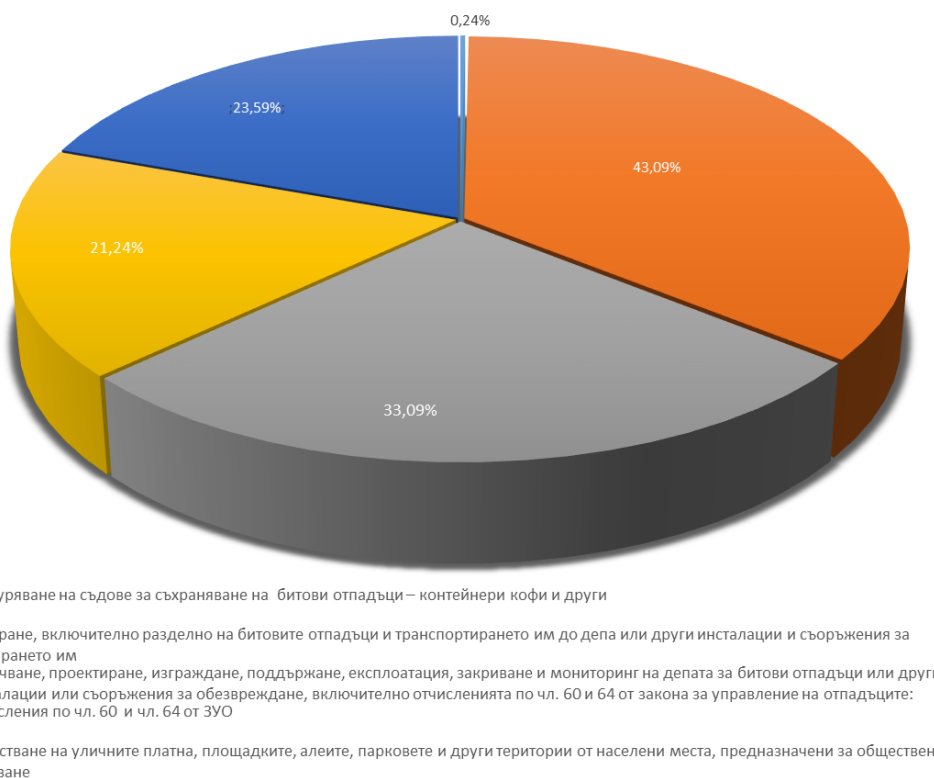
Таблица 2 Разходи за управление на отпадъците за периода 2018– 2020 г. на община Шумен

Година	2018	2019	2020
Общо разходи за управление на отпадъците (лв.)	7 845 340,00	8 606 651,00	6 294 861,00
В т.ч. за:			
1. Осигуряване на съдове за съхраняване на битови отпадъци – контейнери кофи и други	131 400,00	418 752,00	15 072,00
2. Събиране, включително разделно на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им	3 023 843,00	2 657 788,00	2 712 149,00
3. Проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от закона за управление на отпадъците:	3 030 057,00	2 362 867,00	2 082 932,00
В т.ч.: Отчисления по чл. 60 и чл. 64 от ЗУО	1 014 978,00	1 166 675,00	1 337 321,00
4. Почистване на уличните платна, площадките, алеите, парковете и други територии от населени места, предназначени за обществено ползване.	1 660 040,00	3 167 244,00	1 484 708,00

Източник: Отчети за изпълнение на план-сметката о чл. 66 от ЗМД на община Шумен,

Структура на разходите за управление на отпадъците през 2020 г

Фигура 4 Структура на разходите за управление на отпадъците на община Шумен за 2020 г.

В структурата на разходите за управление на отпадъците с най-голям относителен дял са разходите за събиране, включително разделно, на битовите отпадъци и транспортирането им до депа или други инсталации и съоръжения за третирането им – 43,09 %, следвани от Почистване на уличните платна, площадките, алеите, парковете и други територии от населени места, предназначени за обществено ползване – 23,59 %.

3. Източници на финансиране на разходите по управление на отпадъците по години на анализирания период

Съгласно НПУО 2021-2028 г. структурата на източниците на финансиране на оперативните разходи и на инвестиционните разходи в управлението на отпадъците в периода 2009-2013 г. съдържа:

- Собствени средства
- Средства от Републиканския бюджет
- Средства на общините

- Целеви средства за ОС, получени от държавата (субсидии)
- Национални фонд
- Оперативна програма "Околна среда"
- Заемни средства от източници в страната.

Оперативните разходи в управлението на отпадъците се поделят между организациите по оползотворяване на отпадъците и общините (за управлението на битовите отпадъци).

Средствата на общините включват средства от такса за битови отпадъци и собствени приходи (местни данъци, постъпления от наеми, продажба на имущество и т.н.), които след покриване на оперативните разходи по предоставянето на различни услуги, в случай на икономии насочват за инвестиционни цели.

Таблица 3 Финансиране на разходите по управление на отпадъците по години за анализирания период

Година	2018	2019	2020
Общо разходи за управление на отпадъците (лв.)	7 845 340	8 606 651	6 294 861
Общо приходи от ТБО (лв.)	6 550 601	6 357 008	6 143 985
Покриване на разходите с приходи от (%)	83,50%	73,86%	97,60%

Източник: Отчети за изпълнение на бюджета на община Шумен,

Видно от данните в таблица 3 разходите по управление на отпадъците не се финансират изцяло от приходите от такса битови отпадъци. Недостигът се финансира от натрупаните отчисления по чл. 20, ал. 7 от Наредба № 7 от 19.12.2013 г.

Съгласно данни на община Шумен източниците и форми на финансиране на управлението на битовите отпадъци за периода 2018 – 2020 г. представяме в следващата таблица:

4. Възможности за финансиране на дейностите по отпадъци

Основен източник на финансиране на дейностите по отпадъците е Програма „Околна среда 2021-2027 г. „

Съобразявайки се със специфичните за страната препоръки в Годишния доклад на ЕК за България за 2019 г. и отчитайки хоризонталния характер на политиките по околна среда и изменение на климата, като приоритетни за финансиране за периода 2021 – 2027 г., ПОС 2021-2027 г. идентифицира пет основни области („Води“, „Отпадъци“, „Биологично разнообразие“, „Риск и изменение на климата“ и „Въздух“). Те са насочени към постигане на следната Цел на политиката 2 от проекта на Общ Регламент: „По-зелена, нисковъглеродна Европа чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, приспособяване към изменението на климата и превенция и управление

на риска“. В следващата таблица са представени специфичните цели и допустими дейности по приоритет Отпадъци:

Таблица 4 Специфични цели и допустими мерки по приоритет Отпадъци на ПОС 2021-2027 г.

Специфична цел	Допустими мерки
Насърчаване на прехода към кръгова и основаваща се на ефективно използване на ресурсите икономика	1. Мерки за развитие/надграждане на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци на регионално ниво на управление на отпадъците за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и депониране на отпадъци: - Допустими за РСУО Габрово, Видин, Ловеч, Луковит, Омуртаг, Панагюрище, Разлог, Рудозем, Търговище и Кърджали – мерки за предотвратяване и подготовка за повторна употреба, разделно събиране на отпадъците, задължително за биоразградими отпадъци, изграждане на инсталации за рециклиране и предварително третиране и др. (съгласно Приложение 7 от НПУО 2021-2028 г.); - Допустими за РСУО Велико Търново, Враца, Карлово, Костенец, Малко Търново, Монтана, Перник, Плевен, Силистра, Стара Загора, Харманли, Хасково - мерки за предотвратяване и подготовка за повторна употреба, разделно събиране на отпадъци, задължително за биоразградими отпадъци, изграждане на инсталации за рециклиране и надграждане на съществуващи инсталации за предварително третиране и др. (съгласно Приложение 6 от НПУО 2021-2028 г.);
	2. Мерки за изграждане на центрове за подготовка за повторна употреба и поправка; - допустими за всички
	3. Мерки за рециклиране на отпадъците – допустими в комбинация с разделно събиране и предварително третиране - допустими за всички
	4. Мерки за изграждане, разширяване и/или надграждане на общински/регионални системи за разделно събиране на отпадъци и/или за рециклиране на разделно събрани отпадъци, мерки за предотвратяване и др. за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране и намаляване количествата на депонираните битови отпадъци – за РСУО съгласно Приложение 8 на НПУО 2021-2028 г.
	5. Модели за оптимизиране на процеса на управление на битовите отпадъци от общините в България и тестването на тези модели в три регионални системи за управление на отпадъците – допустими за всички

	6. Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението. - допустими за всички
--	--

Източник: ПОС Околна среда 2021-2027 г. <https://www.eufunds.bg/bg/opos/node/10463>

Мерките са насочени към отпадъците в приложното поле на Закона за управление на отпадъците (битови, производствени и строителни) и чието третиране се отчита за постигане на българските национални цели съгласно европейското и националното законодателство. Тяхното прилагане ще допринесе за намаляване на количеството депонирани битови отпадъци и увеличаване на дела на разделно събраните и рециклирани отпадъци за подпомагане на прехода към кръгова икономика. Приоритет са мерките, насочени към управлението на битовите отпадъци в задълженията на общините по Закона за управление на отпадъците

Мерките за рециклиране на отпадъци, които се извършват от рециклиращи предприятия, се отнасят за битови, производствени и строителни отпадъци. Мерките трябва да водят до увеличаване на капацитета за рециклиране. Мерките са допустими, също така, в комбинация с дейности по предварително третиране и/или по разделно събиране на отпадъците, които ще бъдат рециклирани. Мерките за рециклиране в индустриалните зони/паркове може да бъдат подкрепяни в комбинация с мерки за разделно събиране на отпадъци.

община Шумен може да се възползва от възможностите за финансиране по ПОС 2021-2027 г. по следните мерки:

1. Мерки за изграждане на центрове за подготовка за повторна употреба и поправка;
2. Мерки за рециклиране на отпадъците – допустими в комбинация с разделно събиране и предварително третиране
3. Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението.

Други възможности за финансиране на дейностите по управление на отпадъците е чрез ПУДООС. ПУДООС финансира следните групи проекти, свързани с управлението на отпадъците:

- Реализиране на проекти за разделно събиране на биоразградими битови отпадъци и изграждане на инсталации за производство на биогаз от тези отпадъци;
- Съфинансиране на техническата рекултивация на общински депа, неотговарящи на нормативните изисквания. ПУДООС ще предоставя 65 % от стойността на проекта за техническа рекултивация, съгласно минимални изисквания и при максимална стойност на м2 до 55 лв. /м2 без ДДС за площ на сметищното тяло;
- Безвъзмездно предоставяне на домакинствата на компостери за зелени и други биоотпадъци.

4. Поносимост на такса битови отпадъци

Оценката на поносимостта на разходите за управление на отпадъците, които населението на община Шумен заплаща, е извършен съгласно използваните методи при разработването на НПУО 2014-2020 г. (методът е използван при оценката на поносимостта в НПУО 2021-2028 г)

В него са тествани две възможности за оценка на поносимостта:

- (1) 1% от средния доход на домакинствата – общо за страната;
- (2) 1,2% от средния доход на домакинствата - общо за страната. Това е в съответствие и на изискванията за поносимост, прилагани при оценката на проекти, финансирани по линия на ОПОС 2007-2013 г. Тогава в отделни години за горна граница на поносимостта се приемаше 1,5% от средния доход на домакинствата.

При извършване на оценката поносимостта на такса битови отпадъци са използвани данни за община Шумен.

За целите на настоящия анализ ще бъдат разгледани и двете възможности за оценка на поносимостта. Необходимо е да се направи уточнението, че при оценката на поносимостта за населението се изключват разходите за почистване на обществени площи, които са в обхвата на услугите по такса за битови отпадъци, но не се приемат като разходи за управление на отпадъците. Оценката на поносимостта на такса за битови отпадъци, която населението на община Шумен заплаща за финансиране на разходите за управление на отпадъците, е извършена на база среден доход на домакинствата в област Шумен и среден доход на домакинствата средно за страната. В следващата таблица е представена оценката на поносимостта на такса за битови отпадъци на база среден доход на домакинствата в област Шумен.

Таблица 5 Оценка на поносимостта на такса за битови отпадъци, която населението на община Шумен заплаща за финансиране на разходите за управление на отпадъците

доходи	2018	2019	2020
Среден доход на домакинствата (лв.)	12291	14296	15695
Среден доход на едно лице (лв.)	5347	5950	6539
Прагове на поносимост			
1,2% от средния доход на населението (лв./домакинство)	147,49	171,55	188,34
1% от средния доход на населението (лв./домакинство)	122,91	142,96	156,95
Среден размер на 1 домакинство (бр. членове)	2,5	2,5	2,5
1,2% от средния доход на населението - (лв./член на домакинство)	59,00	68,62	75,34

1% от средния доход на населението (лв./член на домакинство)	49,16	57,18	62,78
Оценка на поносимостта			
Общо разходи за управление на отпадъците без разходи за чистота (лв.)	6 185	5 439	4 810
Дял на домакинствата	45,00%	45,37%	45,78%
Платена такса от населението за управление на отпадъците (х. лв.)	2 948	2 884	2 813
Население (бр.)	87 252	87 152	86 387
Платена такса от населението за управление на отпадъците (лв./1 жител)	33,79	33,09	32,56

Източници: НСИ (https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=1084), собствени изчисления.

За целите на анализа са използвани данни от НСИ „Общ доход по източници на доходи (общо за страната, статистически райони и области)“ за Среден доход на домакинствата (лв.) и Среден доход на едно лице (лв.).

(https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/reports/result.jsf?x_2=1084)

Поради липса на актуални данни за среден размер на 1 домакинство, сме използвали данни от преброяването 2011 г., според което средният брой лица в домакинство е бил 2,5 човека за област Шумен.

Платена такса от населението за управление на отпадъците (лв.) е изчислена на база информация от отчетите за изпълнение на план-сметките по чл. 66 от ЗМД на община Шумен за разходи за управление на отпадъците, като са извадени разходите за чистота (лв.) и процента от дела на домакинствата в заплащаната такса битови отпадъци.

Оценката на поносимостта на платената от населението такса за битови отпадъци (частта и, която има отношение към управлението на отпадъците) при ползване на данни за среден доход на едно домакинство за област Шумен и среден доход на едно домакинство общо за страната, показва, че в периода 2018-2020 г. тя е поносима даже за населението от най-нискодоходните групи, като това е валидно и за двата приложени прага на поносимост. С оглед на измененията в ЗМДТ и въвеждането на принципа "замърсителят плаща", сумите, които населението ще трябва да заплаща на тон отпадък ще се увеличат, като ще трябва да бъдат разработени схеми за заплащането на таксата, които да отчитат и нивата на поносимост

4.11.2. Изводи и препоръки

- Разходите по управление на отпадъците не се финансират изцяло от приходите от такса битови отпадъци. Недостигът се финансира от натрупаните отчисления по чл. 20, ал. 7 от Наредба № 7 от 19.12.2013 г. и от други местни приходи.
- В структурата на разходите за управление на отпадъците най-висок дял имат разходите за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване, следвани от разходите за събиране и транспортиране на битови отпадъци до депа и други съоръжения за третиране.
- Разходите за управление на отпадъците на един жител в община Шумен са по-ниски от средното за страната (95,91 лв./жител) и надвишават разходите за големи общини (50-100 хил. жители) – 71,24 лв./жител
- Разходите за управление на отпадъците на 1 тон отпадък в община Шумен надвишават средното за страната (143,97 лв./тон отпадък) и разходите за много големи общини (над 100 хил. жители) – 163,83 лв./тон отпадък.
- Заплащаната такса битови отпадъци от населението в община Шумен за разглеждания период 2018-2020 г. е под прага на социалната поносимост.
- С оглед на измененията в ЗМДТ и въвеждането на принципа "замърсителят плаща" е необходимо да бъдат разработени подходящи схеми за заплащане на такса битов отпадък, отчитайки спецификите на района и прага на социална поносимост.